

ODGOĐENI PRVAŠIĆI

Objavljeno 23/08/2024

Tekst: Vlasta Vančina

Foto: Damir Spehar/PIXSELL

Već godinama se bilježi rast neupisane djece u prvi razred osnovne škole. Koji su tomu razlozi? Kolika je značajna tjelesna aktivnost djece? Zašto treba što ranije tražiti pomoć?

Na početku tekuće školske godine 4042 „prvašića“ dobilo je odluku stručnih školskih upisnih komisija o odgodi upisa u osnovnu školu. To predstavlja nagli i pomalo zabrinjavajući rast broja neupisanih učenika u prve razrede osnovne škole od gotovo sto posto. I to u samo 2 zadnje godine. Pokušat ću istražiti zašto u posljednjih nekoliko godina raste broj odgoda u dobrom dijelu županija, odnosno koji su sve društveni i zdravstveni razlozi za takvu psihofizičku nezrelost djece, kako ju ocjenjuju stručne službe. Tendencija rasta bilježi se već godinama.

Edukatori i pedagozi u osnovnim školama i dječjim ambulantama na testiranjima bilježe izostanak emocionalne i socijalne samostalnosti kao i teškoće pri odvajanju od roditelja. Bilježe se, također, teškoće u izražavanju misli, smanjen je opseg riječi, problemi s govorom, manjkaju predvještine kod djece koja nisu obuhvaćena predškolskim ustanovama. No, i roditelji ne prepoznaju probleme na vrijeme. Ili ih jednostavno negiraju.

Važnost razvoja u prvim godinama

Dio struke, od nastavnika, pedagoga do psihologa i inih, te će poremećaje povezivati s novim tehnologijama, dio s korona pandemijom, a neki i s cjepivima, pesticidima, klimatskim promjenama. Ali svi se slažu kako su za kognitivne sposobnosti djece ključne prve godine, pa i mjeseci.

Iznimno je značajan i intrauterini (u maternici) razvoj. U tom razdoblju koje traje 40 tjedana dječji organizam prvenstveno ovisi o tijelu majke, odnosno njezinom zdravstvenom stanju i navikama – prehrani, fizičkim i psihičkim naporima, bolestima, štetnim navikama npr. droge, alkohol, nikotin, ... Za vrijeme intrauterinog razvoja dijete najbrže raste i formiraju se svi njegovi organi i organski sustavi. Stoga je važno znati da neke bolesti trudne majke npr. rubeola u prva dva do četiri mjeseca trudnoće ili rentgensko i radioaktivno zračenje može oštetiti bebu.

Za prvu godinu života djeteta karakterističan je vrlo intenzivan rast i razvoj. Ne samo da se utrostručuje težina i povećava rast za oko 25 cm, nego se i mozak funkcionalno mijenja, što je temelj psihičkog razvoja djeteta. Motorika djeteta naglo napreduje, o čemu također ovisi razvoj sinapsi u mozgu.

U drugoj godini dijete počinje govoriti i hodati, razumije svoju okolinu i funkcionalno se služi predmetima. Sve je radoznalije.

Predškolsko razdoblje, od početka treće godine do polaska u školu, gotovo da je ključno za kasniji tjelesni i psihički razvoj djece i mladih. Snažno se razvijaju kosti i mišići, baš kao i mozak ali ne tako intenzivno kao u prethodnom razdoblju. Stručnjaci naglašavaju da djeca u toj dobi potpuno svladavaju govor, hodanje, trčanje, skakanje, penjanje, ... Sva tjelesna aktivnost djeluje kao podražaj za skladan razvoj čitavog tijela. Kao i pojedinih dijelova mozga o čemu pak ovisi razvoj sinapsi, odnosno sposobnost našeg uma da adekvatno reagira u određenim situacijama. Sve u svemu, permanentnim vježbanjem usavršavaju se funkcije osjetnih organa, što je osnovica za daljnji razvoj psihičkih funkcija.

Tjelesne aktivnosti ključne za razvoj mozga

Neuroznanstvenik Ranko Rajović, koji se godinama bavi proučavanjem pogrešaka u odgoju djece, osobito ističe neopravdane strahove roditelja/skrbnika. Prije svega od tjelesne aktivnosti. Jer, kako naglašava Rajović na svojim predavanjima, u ljudskoj je prirodi kretanje. Svi njegovi oblici, pa tako i najmlađa djeca žele puzati, skakati, vrtiti se u krug, trčati po livadi, ljuljati se, penjati, tapkati po lokvama vode, igrati se loptom ... Strahovi odraslih da će dijete pasti i ozlijediti se duboki su i opravdani, ali se pritom mora voditi računa da se pretjerivanjem na uspore poticaji za razvoj središnjeg živčanog sustava. Jer bez njegovog razvoja nema razvoja čovjekove svijesti, intelektualne i emocionalne aktivnosti. Ako dijete i padne neće to biti s baobaba ili Nijagarinih slapova već u kontroliranim uvjetima u stanu ili na dječjem igralištu, livadi ili šumarku, uvjetima u kakvima su se i odrasli igrali u svojem djetinjstvu.

Snažnim razvojem velikog mozga i mijelinizacijom (leđnih) živčanih vlakana stvaraju se mnogostruke veze raznoraznih podražaja, refleksnih lukova i centara u moždanoj kori. Ta je povezanost temelj složenih usklađenih aktivnosti kao što su govor, hod, pozornost, opažanje,

pamćenje,...koje se postepeno, s vremenom, razvijaju. Dijete povezuje i iskustva što ih doživljava, čime razvija svijest. Središte svih svjesnih i voljnih aktivnosti je kora velikog mozga. Neke se voljne aktivnosti čestim ponavljanjem i vježbanjem potiskuju iz kore u niže, subkortikalne centre, kako bi se štedjela kora mozga, podučavaju nas stručnjaci. Tijekom cijelog djetinjstva, sve do adolescentnog razdoblja, u kori velikog mozga razvijaju se brojni asocijativni putovi koji omogućuju razmišljanje, zaključivanje i apstraktno mišljenje. Opće je stajalište znanosti da se sposobnost apstraktnog mišljenja završava s početkom adolescentnog razdoblja. To je vrijeme kada je fiziološki razvoj središnjeg živčanog sustava praktički završen.

O odgodi početka odgojno-obrazovnog ciklusa ne treba paničariti niti gurati glavu u pijesak jer današnja je dijagnostika mnogih poremećaja u psihofizičkom razvoju djece, pa i mladih, daleko odmakla. Treba roditeljima i skrbnicima preporučiti tretmane i educirati ih što je najbolje za njihovu djecu. Nastojat ćemo pomoći i mi. Pomozite i vi.

** Članak je prvi dio autorske teme "Odgođeni prvašići". Objavljuje se u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.*